67. MEKTUP

٦٧- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالسِّتُّونَ اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورٍ فِي بَيَانِ حَقِيقَةِ الْكَائِنَاتِ وَبَيَانِ الْفَرْقِ بَيْنَ مَكْشُوفِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا وَمَكْشُوفِ صَاحِبِ الْفُتُوحَاتِ﴾

اِنَّ عَرْصَةَ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ الَّتِى تُتَخَيَّلُ مُعَايَنَةً وَمَشْهُودَةً وَمُنْبَسِطَةً وَمُسَطَّحَةً وَطَوِيلَةً وَعَرِيضَةً هِىَ عِنْدَ حَضْرَةِ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ وَتَابِعِيهِ حَضْرَةُ الْوُجُودِ الَّذِى لَا مَوْجُودَ فِى الْخَارِجِ غَيْرُهُ وَذٰلِكَ الْوُجُودُ هُوَ ذَاتُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الَّذِى يُسَمُّونَهَا ظَاهِرَ الْوُجُودِ الَّذِى بِوَاسِطَةِ انْعِكَاسِهِ فِى الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ الْمُتَكَثِّرَةِ الَّتِى يُسَمُّونَهَا بَاطِنَ الْوُجُودِ وَيُقَالُ لَهَا اْلاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ وَتَلَبُّسِهِ بِهَا يُتَخَيَّلُ مُتَكَثِّرًا وَمُنْبَسِطًا وَطَوِيلاً وَعَرِيضًا مَعَ كَوْنِهِ عَلَى وَحْدَتِهِ وَبَسَاطَتِهِ وَيَقُولُونَ اِنَّ مَشْهُودَ الْكُلِّ وَمَحْسُوسَ الْجَمِيعِ مِنَ الْعَوَامِّ وَالْخَوَاصِّ فِى هٰذِهِ الصَّفْحَةِ فِى الْكِسْوَةِ الْكَوْنِيَّةِ وَفِى الصُّوَرِ وَاْلاَشْكَالِ الْمُتَمَايِزَةِ هُوَ حَضْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ يُتَوَهَّمُ لِلْعَوَامِّ عَالَمًا وَالْعَالَمُ لَمْ يَخْرُجْ مِنْ مَوْطِنِ الْعِلْمِ اَصْلاً وَلَمْ يَشُمَّ رَائِحَةً مِنَ الْوُجُودِ الْخَارِجِىِّ وَالظَّاهِرُ فِى مِرْآةِ حَضْرَةِ الْوُجُودِ هُوَ عُكُوسُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ اَوْقَعَتِ الْعَوَامَّ فِى تَوَهُّمِ الْوُجُودِ الْخَارِجِىِّ بِظُهُورِهَا فِى الْخَارِجِ لِمَوْلاَنَا الْجَامِى عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ ﴿رُبَاعِىٌّ﴾

مجموعهء كون رابقا نون سـبق * كرديم تفحص ورقا بعد ورق

حقا كه نديديم ونه خواندم دراو * جز ذات حق وشؤن ذاتيهء حق

وَمَا هُوَ مَكْشُوفُ هٰذَا الْفَقِيرِ وَمُعْتَقَدُهُ هُوَ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ هِىَ عَرْصَةُ الْوَهْمِ وَهٰذِهِ الصُّوَرَ وَاْلاَشْكَالَ الَّتِى فِيهَا هِىَ صُوَرُ الْمُمْكِنَاتِ وَاَشْكَالُهَا ثَبَتَتْ بِصُنْعِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ فِى مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَصَارَتْ مُتْقَنَةً وَكُلَّمَا هُوَ مَحْسُوسٌ وَمَشْهُودٌ فِى هٰذِهِ الصَّفْحَةِ فَهُوَ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ وَاِنْ كَانَ يُتَوَهَّمُ ذٰلِكَ الْمَشْهُودُ لِبَعْضِ السَّالِكِينَ وَاجِبًا وَظَهَرَ بِعُنْوَانِ الْحَقِّيَّةِ وَلٰكِنَّهُ مِنْ اَفْرَادِ الْعَالَمِ وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ الْوَرَاءِ وَمُنَزَّهٌ عَنْ رُؤْيَتِنَا وَعِلْمِنَا وَمُبَرَّأٌ مِنْ كَشْفِنَا وَشُهُودِنَا

﴿شِعْرٌ﴾

اَنَّى يُرَى لِلْخَلْقِ نُورُ جَمَالِهِ ۞ وَبِاَيِّ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا

غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ الْمَوْهُومَةَ ظِلُّ تِلْكَ الْعَرْصَةِ الْخَارِجِيَّةِ الَّتِي هِيَ حَرِيَّةٌ بِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ كَمَا اَنَّ وُجُودَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ ظِلُّ وُجُودِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ فَلَوْ قِيلَ لِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ هٰذِهِ بِاعْتِبَارِ كَوْنِهَا ظِلاًّ لِمَرْتَبَةِ الْخَارِجِ خَارِجًا لَسَاغَ كَمَا يُقَالُ لَهَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الظِّلِّيِّ مَوْجُودًا أَيْضًا وَعَرْصَةُ الْوَهْمِ هٰذِهِ كَعَرْصَةِ الْخَارِجِ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَلَهَا اَحْكَامُ صَادِقَةٌ وَالْمُعَامَلَةُ الْاَبَدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهَا كَمَا أَخْبَرَ بِهِ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَنْبَغِي اَنْ يُلَاحِظَ اَنَّ اَيًّا مِنْ هَذَيْنِ الْمَكْشُوفَيْنِ اَقْرَبُ اِلَى تَنْزِيهِ اللهِ تَعَالَى وَاَلْيَقُ بِتَقْدِيسِهِ سُبْحَانَهُ وَاَوْلَى وَاَنْسَبُ بِالنِّسْبَةِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَاَيٌّ مِنْهُمَا مُنَاسِبٌ لِبِدَايَةِ الْحَالِ وَتَوَسُّطِهِ وَاَيُّهُمَا مُنَاسِبٌ لِحَالِ الْاِنْتِهَاءِ وَكَانَ هٰذَا الْفَقِيرُ مُعْتَقِدًا لِلْمَكْشُوفِ الْاَوَّلِ مُنْذُ سِنِينَ وَمَرَّتْ عَلَيْهِ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ اَحْوَالٌ عَجِيبَةٌ وَمُشَاهَدَاتٌ غَرِيبَةٌ وَحَصَلَ لَهُ فِي ذَاكَ الْمَقَامِ حَظٌّ وَافِرٌ ثُمَّ صَارَ آخِرَ الْاَمْرِ بِمَحْضِ فَضْلِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ مَعْلُومًا اَنَّ كُلَّ مَا يُرَى وَيُعْلَمُ فَهُوَ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لَازِمُ النَّفْيِ وَبَعْدَ اللَّتَيَّا وَالَّتِي انْجَرَتِ الْمُعَامَلَةُ بِكَرَمِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ مِنَ النَّفْيِ اِلَى الْاِنْتِفَاءِ وَزَالَ الْبَاطِلُ الَّذِى اَظْهَرَ نَفْسَهُ بِعُنْوَانِ الْحَقِّ عَنِ الرُّؤْيَةِ وَالْعِلْمِ وَحَصَلَ التَّعَلُّقُ بِغَيْبِ الْغَيْبِ وَامْتَازَ الْمَوْهُومُ مِنَ الْمَوْجُودِ وَافْتَرَقَ الْقَدِيمُ مِنَ الْحَادِثِ وَذٰلِكَ حَاصِلُ الْمَكْشُوفِ الثَّانِي لِلْمُؤَلِّفِ

﴿رُبَاعِيٌّ﴾

در عرصهء كائنات بادقة فهم ۞ بسيار كذ شيتم بسرعة جون سهم

كشتيم همه جشم نديديم درو ۞ جز ظل صفات أمده ثابت دروهم

﴿الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَٓا اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَٓاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Mansûr'a yazılmıştır**
- **Kendi keşfiyle *Futûhât* sahibinin keşfi arasındaki farkı ve kâinâtın hakîkatini açıklar**

Hazret-i Şeyh Muhyiddîn b. el-Arabî ve tâbilerine göre görülebilir, müşâhede edilebilir, yayılmış, yüzeyli, enli ve boylu olarak hayal edilen bu kâinâtın sahası, hâriçte (gerçekte) kendisinden başka varlık bulunmayan Hazret-i Vücûd'dur.

Bu vücûd, Hak Sübhânehû'nun, "varlığın zâhiri" diye adlandırdıkları zâtıdır. Bu zat "varlığın bâtını" diye isimlendirilen -aynı zamanda a'yân-ı sâbite de denen- çoğalan ilmî suretlerde yansıması ve o sûretlere karışması sebebiyle, tekliği ve basitliğiyle birlikte, çoğalan, yayılan, uzun ve enli olan bir şey olarak hayal edilir.

Onlar diyor ki: Avam ve havas herkesin bu safhada, kevniyyet kisvesi içinde, farklı şekiller ve sûretlerde hissettiği ve gördüğü, Hazret-i Hak Sübhânehû'dur. Avam onun âlem olduğu vehmine kapılır. Halbuki âlem, ilim yurdundan kesinlikle çıkmamış ve hâricî varlığın kokusunu bile almamıştır. Hazret-i Vücûdun aynasında zuhûr eden, bu ilmî sûretlerin yansımalarıdır. İşte bu yansımalar hâriçteki zuhurlarıyla, avamı, o sûretlerin hâriçte var olduğu vehmine düşürmüştür. Mevlânâ Câmî *(rh.a.)* şöyle demiştir:

Ezel kanunuyla kainat kitabını okuduk yaprak yaprak
Gerçek şu ki; orada zât-ı Hak ve şuunât-ı Hak dışında ne bir gördük, ne de bir şey okuduk!

Bu fakirin bu konudaki keşfi ve inancı ise şöyledir: Bu saha, vehim sahasıdır. Sahanın içindeki bu sûretler ve şekiller ise his ve vehim mertebesinde Allah Sübhânehû'nun yaratmasıyla sâbit olan ve böylelikle süreklilik kazanan mümkünlerin şekilleri ve sûretleridir. Bazı sâlikler burada müşâhede edilenlerin vâcib olduğu vehmine kapılsa da ve bunlar Hak olarak zâhir olsa da bu safhada hissedilen ve görülen her şey mümkünlerdendir. Ancak bu, hakikatte âlemin fertlerindendir. Allah Teâlâ ise ötelerin ötesindedir. Bizim görmemizden ve bilmemizden münezzehtir. Keşfimizden ve müşâhedelerimizden de berîdir.

"Halka nasıl gösterilebilir O'nun cemâli
O hangi aynayla tasvir edilebilir?"

Sonuç olarak, bu mevhûm saha Vücûb Teâlâ'nın mertebesi ile olan hâricî sahanın gölgesidir. Nitekim bu mertebenin varlığı da diğer mertebenin varlığının gölgesidir. Hâriç mertebesinin gölgesi olmasına bakarak bu vehim mertebesine de hâriç denilmesi mümkündür. Nitekim bu mertebenin (vehim mertebesinin) gölge varlığına bakarak mevcûd olduğu da söylenmiştir.

Bu itibarla vehim sahâsı, hâriç sahâsı gibidir. Yani nefsülemir cümlesindendir. Doğru hükümleri vardır. Efendimiz'in (s.a.v.) haber verdiği üzere, ebedî muâmele bu sahaya bağlıdır.

Düşünmek gerek. Bu iki keşiften hangisi Allah Teâlâ'yı tenzihe daha yakındır? O'nun mukaddes şanına hangisi daha layık ve daha uygundur? Bunlardan hangisi hâlin başına ve ortasına münâsiptir? Hangisi intihâ (sona ulaşma) hâline uyar?

Bu fakir seneler boyunca birinci keşfe inandı. Bu makamda tuhaf hâller yaşadı ve garip müşâhedelere şahit oldu. Buradan bolca nasiplendi. Daha sonra işin sonunda, bildiği ve gördüğü her şeyin Hak Teâlâ'nın dışında olup reddedilmesi gereken şeyler olduğu Allah'ın (c.c.) lütfuyla kendisine bildirildi.

Uzun müzâkerelerden sonra Allah Teâlâ'nın lütfuyla muâmele nefyi (reddetmeyi) aşıp intifâya (kendiliğinden yok olmaya) vardı. Kendisini hak sûretinde gösteren bâtıl yok oldu. Gayblar gaybıyla ilgilenme nimeti hâsıl oldu. Mevhûmla mevcudun, kadîm ile hâdisin arası ayrıldı. İşte bu da, bu satırların müellifinin ikinci keşfinin sonucudur.

Şu kainat arsasını fehm dikkatıyla bir çok defalar geçtik
Bir ok süretiyle bütün gözlerle geçtik
Ve sadece gördük, sıfatların gölgesi olmuş sabit, vehimde.

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[7]

[7] A'râf, 43.

KELİME ANLAMI

67. ≺ **اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالسِّتُّونَ Altmış yedinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورِ Mir Mansur'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِى بَيَانِ حَقِيقَةِ الْكَائِنَاتِ Kainatın hakikatini وَبَيَانِ الْفَرْقِ Ve farkı açıklama hakkındadır** *(Neredeki fark?)* **بَيْنَ مَكْشُوفِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا Şeyhimiz İmam-ı Rabbani'nin keşfi ile وَمَكْشُوفِ صَاحِبِ الْفُتُوحَاتِ Futuhat sahibinin keşfi arasındaki.** ≻

اِنَّ عَرْصَةَ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ Şu kainat sahası اَلَّتِى تُتَخَيَّلُ Ki, hayal edilir *(Nasıl?)* مُعَايَنَةً وَمَشْهُودَةً Görülen, müşahede edilen وَمُنْبَسِطَةً وَمُسَطَّحَةً Yayılmış, yüzeyli وَطَوِيلَةً وَعَرِيضَةً Uzun ve geniş olarak هِىَ عِنْدَ حَضْرَةِ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِى O saha Hz. Şeyh Muhyiddin ibni Arabi وَتَابِعِيهِ Ve ona tabi olanlara göre حَضْرَةُ الْوُجُودِ Hazreti vücuttur اَلَّذِى لاَ مَوْجُودَ فِى الْخَارِجِ غَيْرُهُ Ki, hariçte ondan başka varlık yoktur وَذٰلِكَ الْوُجُودُ Ve bu vücut هُوَ ذَاتُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın zatıdır اَلَّذِى يُسَمُّونَهَا ظَاهِرَ الْوُجُودِ Ki, bunu 'varlığın zahiri' diye isimlendiriyorlar اَلَّذِى Ki, bu varlığın zahiri بِوَاسِطَةِ انْعِكَاسِهِ Yansımasından dolayı *(Neye?)* فِى الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ الْمُتَكَثِّرَةِ Çok ilmi suretlere اَلَّتِى يُسَمُّونَهَا Ki, onları da isimlendiriyorlar *(Ne diye?)* بَاطِنَ الْوُجُودِ Varlığın bâtını diye وَيُقَالُ لَهَا الْاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ Ve onlara a'yan-ı sabite denilir وَتَلَبُّسِهِ بِهَا Ve zatın o suretlerle karışmasından dolayı يُتَخَيَّلُ O zat hayal edilir *(Nasıl?)* مُتَكَثِّرًا وَمُنْبَسِطًا Çoğalan, yayılan وَطَوِيلاً وَعَرِيضًا Uzun ve geniş olan *(Neye rağmen?)* مَعَ كَوْنِهِ عَلَى وَحْدَتِهِ وَبَسَاطَتِهِ Tek ve basitliği üzerine olmasına rağmen وَيَقُولُونَ Ve onlar diyorlar ki: اِنَّ مَشْهُودَ الْكُلِّ Herkesin gördüğü وَمَحْسُوسَ الْجَمِيعِ Ve herkesin hissettiği *(Kimden?)* مِنَ الْعَوَامِ وَالْخَوَاصِ Avam ve havastan *(Nerede?)* فِى هٰذِهِ الصَّفْحَةِ Bu aşamada *(Nerede gördüğü?)* فِى الْكِسْوَةِ الْكَوْنِيَّةِ Kaniat kisvesi içinde وَفِى الصُّوَرِ وَالْاَشْكَالِ الْمُتَمَايِزَةِ Ve farklı şekil ve suretlerde هُوَ حَضْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ O (görülen ve hissedilen her şey) Hak Subhânehu'dur

وَالْعَالَمُ لَمْ يَخْرُجْ (Ama) o, avama alem olarak vehm olunur يُتَوَهَّمُ لِلْعَوَامِّ عَالَمًا Halbuki alem çıkmamıştır *(Nereden?)* مِنْ مَوْطِنِ الْعِلْمِ İlim yurdundan اَصْلاً Kesinlikle وَلَمْ يَشُمَّ رَائِحَةً Koku da almamıştır *(Neden?)* مِنَ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Harici varlıktan وَالظَّاهِرُ فِى مِرْآةِ حَضْرَةِ الْوُجُودِ Hazreti vücudun aynasında gözüken هُوَ عُكُوسُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ İlmi suretlerin akisleridir *(Öyle suretler ki,)* اَوْقَعَتِ الْعَوَامَّ Avamı soktu *(Neye?)* فِى تَوَهُّمِ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Harici varlık zannına *(Nasıl soktu?)* بِظُهُورِهَا فِى الْخَارِجِ Hariçte zuhur ederek لِمَوْلاَنَا الْجَامِى Mevlana Cami'nin عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ Allah'ın rahmeti ona olsun ﴿رُبَاعِيٌّ﴾ Dörtlüğü

كرديم تفحص ورقا مجموعهء كون رابقا نون سبق Ezel kanunuyla tüm kainat kitabını بعد ورق Okuduk yaprak yaprak حقا كه نديديم ونه خواندم دراو Gerçek şu ki, ne bir şey gördük ne de bir şey okuduk جز ذات حق وشؤن ذاتيهء حق Zat-ı Hak ve şuunât-ı Hak dışında

وَمَا هُوَ مَكْشُوفُ هٰذَا الْفَقِيرِ وَمُعْتَقَدُهُ Bu fakirin (İmam-ı Rabbani) keşfi ve inancı هُوَ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ هِىَ عَرْصَةُ الْوَهْمِ Şu sahanın vehim sahası olduğudur وَهٰذِهِ الصُّوَرَ وَالاَشْكَالَ الَّتِى فِيهَا Burada bulunan şu suret ve şekillerse هِىَ صُوَرُ الْمُمْكِنَاتِ وَاَشْكَالُهَا Onlar mümkinlerin suret ve şekilleridir ki, تَبَتَتْ بِصُنْعِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın yaratmasıyla sabit olmuştur *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde وَصَارَتْ مُتْقَنَةً Ve sağlam olmuştur وَكُلَّمَا هُوَ مَحْسُوسٌ وَمَشْهُودٌ Görülen ve hissedilen her şey *(Nerede?)* فِى هٰذِهِ الصَّفْحَةِ Bu aşamada فَهُوَ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ Onlar mümkinlerdendir وَاِنْ كَانَ يُتَوَهَّمُ ذٰلِكَ الْمَشْهُودُ Her ne kadar bu görülenler sanılsa da *(Kim tarafından?)* لِبَعْضِ السَّالِكِينَ Bazı salikler tarafından *(Ne sanılsa da?)* وَاجِبًا Vacip Teâlâ وَظَهَرَ بِعُنْوَانِ الْحَقِيَّةِ Ve hak unvanıyla zahir olsa da وَلٰكِنَّهُ مِنْ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Fakat onlar alemin fertlerindendir وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ الْوَرَاءِ Allah Teâlâ ise ötelerin ötesindedir وَمُنَزَّهٌ Ve münezzehtir *(Neden?)* عَنْ رُؤْيَتِنَا وَعِلْمِنَا Bizim görme ve ilmimizden وَمُبَرَّأٌ Ve uzaktır *(Neden?)* مِنْ كَشْفِنَا وَشُهُودِنَا Bizim keşif ve

müşahedemizden ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَنّٰى يُرٰى لِلْخَلْقِ Halka nereden görünsün? *(Ne?)* نُورُ جَمَالِهٖ Onun cemalinin nuru وَبِاَيِّ مِرْآةٍ Ve hangi aynayla يَكُونُ مُصَوَّرًا Tasvir edilebilsin.

Hasılı kelam: غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ الْمَوْهُومَةَ Şu vehmedilen saha *(Nedir?)* ظِلُّ تِلْكَ الْعَرْصَةِ الْخَارِجِيَّةِ Harici sahanın gölgesidir اَلَّتِى هِىَ حَرِيَّةٌ Ki, layık olan odur بِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes vücub mertebesine كَمَا *(Neye?)* اَنَّ وُجُودَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ Nitekim bu (his ve vehim) mertebesinin varlığı da ظِلُّ وُجُودِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Şu (vücub) mertebesine ait varlığın gölgesidir فَلَوْ قِيلَ لِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ هٰذِهٖ Eğer vehmin bu mertebesine denilseydi *(Neye itibarla?)* بِاعْتِبَارِ كَوْنِهَا ظِلاًّ لِمَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinin gölgesi olmasına itibarla *(Ne denirse?)* خَارِجًا Hariç لَسَاغَ Bu elbette caiz olur كَمَا يُقَالُ لَهَا Nitekim vehim mertebesine denilir *(Neye itibarla?)* بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الظِّلِّىِّ Gölgesel varlığına itibarla *(Ne denilir?)* مَوْجُودًا Mevcut اَيْضًا Hariç denildiği gibi وَعَرْصَةُ الْوَهْمِ هٰذِهٖ Vehmin şu sahası كَعَرْصَةِ الْخَارِجِ Hariç sahası gibi مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsül emir grubundandır وَلَهَا اَحْكَامٌ صَادِقَةٌ Onun geçerli hükümleri vardır وَالْمُعَامَلَةُ الْاَبَدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهَا Ebedi muamele ona bağlıdır كَمَا أَخْبَرَ بِهٖ Nitekim bunu haber verdi *(Kim)* اَلْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Muhbir-i sadık efendimiz عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun يَنْبَغِى اَنْ يُلَاحَظَ Düşünmek gerekir اَنَّ اَيًّا مِنْ هٰذَيْنِ الْمَكْشُوفَيْنِ Acaba bu iki keşiften hangisi اَقْرَبُ اِلٰى تَنْزِيهِ اللّٰهِ تَعَالٰى Allah'ı tenzihe daha yakındır وَاَوْلٰى وَاَلْيَقُ بِتَقْدِيسِهٖ سُبْحَانَهُ وَاَنْسَبُ Ve Allah'ı takdise daha layık, münasip ve uygundur *(Kime nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلٰى جَنَابِ قُدْسِهٖ تَعَالٰى Allah Teâlâ'ya nispetle وَاَىٌّ مِنْهُمَا مُنَاسِبٌ İki keşfin hangisi münasiptir *(Neye?)* لِبِدَايَةِ الْحَالِ وَتَوَسُّطِهٖ Halin başına ve ortasına وَاَيُّهُمَا مُنَاسِبٌ Ve ikisinden hangisi uygundur *(Neye?)* لِحَالِ الْاِنْتِهَاءِ İntiha haline وَكَانَ هٰذَا الْفَقِيرُ مُعْتَقِدًا Bu fakir (İmam-ı Rabbani) inanıyordu *(Neye?)* لِلْمَكْشُوفِ الْاَوَّلِ Birinci keşfe

فِي ذٰلِكَ (Nerede?) Ve bu fakirin üzerinden geçti وَمَرَّتْ عَلَيْهِ Senelerce مُنْذُ سِنِينَ الْمَوْطِنِ Bu makamda (Ne geçti?) اَحْوَالُ عَجِيبَةٌ Acayip haller وَمُشَاهَدَاتُ غَرِيبَةٌ Garip müşahedeler وَحَصَلَ لَهُ Ve bu fakir için hasıl oldu (Nerede?) فِي ذَاكَ الْمَقَامِ Bu makamda (Ne?) حَظٌّ وَافِرٌ Bolca nasip ثُمَّ صَارَ آخِرَ الْاَمْرِ Sonra işin sonunda oldu مَعْلُومًا (Ne oldu) بِمَحْضِ فَضْلِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ Sırf şanı yüce Allah'ın ihsanıyla (Ne ile?) Malum oldu ki, اَنَّ كُلَّ مَا يُرَى وَيُعْلَمُ Görülen ve bilinen her şey فَهُوَ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ O, Hak Subhânehu değildir لاَزِمُ النَّفْيِ Nefy edilmesi gereklidir وَبَعْدَ اللَّتَيَّا وَالَّتِي Ve çok sonra اِنْجَرَّتِ الْمُعَامَلَةُ Muamele vardı (Ne ile?) بِكَرَمِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın lütfüyle (Nereden vardı?) مِنَ النَّفْيِ Nefiden (yok saymaktan) (Nereye vardı?) اِلَى الْاِنْتِفَاءِ İntifaya (yok olmaya) وَزَالَ الْبَاطِلُ Ve batıl kayboldu اَلَّذِي اَظْهَرَ نَفْسَهُ بِعُنْوَانِ الْحَقِّ Ki, kendisini hak unvanıyla göstermişti (Nereden kayboldu?) عَنِ الرُّؤْيَةِ وَالْعِلْمِ Görme ve ilimden وَحَصَلَ التَّعَلُّقُ بِغَيْبِ الْغَيْبِ Ve gayblar gaybıyla alaka hasıl oldu وَامْتَازَ الْمَوْهُومُ مِنَ الْمَوْجُودِ Vehmedilen var olandan ayrıştı وَافْتَرَقَ الْقَدِيمُ مِنَ الْحَادِثِ Kadim de hâdisten ayrıldı وَذٰلِكَ حَاصِلُ الْمَكْشُوفِ الثَّانِي لِلْمُؤَلِّفِ İşte bu, müellifin (İmam-ı Rabbani) ikinci keşfinin özetidir ﴿رُبَاعِيٌّ﴾ Dörtlük:

در عرصهء كائنات بادقة فهم Şu kainat arsasını ince anlayışla بسيار كذ شيتم بسرعة جون سهم Birçok defalar ok süratiyle geçtik كشتيم همه جشم نديديم درو Ve hemen gördük ki, جز ظل صفات أمده ثابت در وهم Sadece sıfatların gölgesi sabit olmuş vehimde

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun اَلَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا Ki, bizi buna ulaştırdı وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ Biz doğru yolu bulamazdık لَوْلاَ اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Eğer Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ Andolsun ki, getirdi (Kim?) رُسُلُ رَبِّنَا Rabbimizin elçileri (Neyi?) بِالْحَقِّ Gerçeği...